

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Meritullinkatu 10, PL 29
00023 Valtioneuvosto

Helsinki 28.2.2014

ASIA: Lausunto OKM:n työryhmän ehdotuksesta yliopistojen rahoitusmallin tarkistamisesta vuodesta 2015 alkaen

Lausuntopyyntö: OKM13/040/2013, 10.2.2014

Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmän valmisteleva ehdotus Vahvemmat kannusteet koulutuksen ja tutkimuksen laadun vahvistamiseksi on työryhmän raportti yliopistojen rahoitusmallin tarkistamiseksi vuodesta 2015 alkaen.

YHL korostaa lausunnossaan seuraavia asioita

- Opiskelijapalautteen ottaminen rahoitusmallin osaksi on hyvä asia. Tämä tulee myös nostamaan opiskelijoiden ohjauksen merkittävyyttä ja helpottamaan valmistumista.
- Julkaisujen laatuun huomion kiinnittäminen on positiivista ja sillä tulee olemaan vaikutusta julkaisujen laatuun.
- Yliopistot tarvitsevan riittävän siirtymäajan uuden rahoitusmallin toimivuuden arvioimiseksi.

Opiskelijapalaute

Periaatekeskustelu opiskelijapalautteen ottamisesta rahoitusmallin osaksi käytiin jo mallia uudistettaessa ennen v. 2013 ja 3 prosenttiyksikön painoarvosta sovittiin tuolloin. Jos ajatellaan rahoitusmallin pysyvyyttä, olisi hätiköityä, jos opiskelijapalautteen osuus muuttuisi käytännöllisesti katsottuna heti mallin käyttöönoton jälkeen. Valitut kysymykset ja niihin mahdollisesti saatavat vastaukset eivät valitettavasti tarjoa kovinkaan syvällistä tietoa laadun näkökulmasta opiskelijoiden tyytyväisyydestä/tyytymättömyydestä koulutukseen, opintojen tukipalveluihin ja opiskelijan omaan osuuteen opinnoistaan. Kysymykset ovat niin yleisellä tasolla, että vastauksista ei saada eväitä opetuksen tai tuen laadun kehittämiseen.

Koulutuksen laadun korostaminen on sinänsä tavoiteltavaa, mutta esim. opiskelijapalautteen käyttäminen laadullisena mittarina on kyseenalaista, koska käyttöönotetun kandipalautekyselyn tuottama data on määrällistä. Kvantitatiivinen aineisto ei muutu suoraan kvalitatiivisiin metodein käsiteltäväksi. Sama dilemma pätee 55 opintopistettä suorittaneiden määrään, sillä rahoitustekijässä ei oteta huomioon, edistävätkö suoritettavat opintopisteet tutkinnon valmistumista ja ovatko suoritettavissa olevat opintojaksot aiempaa korkealaatuisempia. Ei ole todennäköistä, että yliopistot tietoisesti laskisivat suoritusvaatimuksia, mutta riski on aina olemassa. Yksilön eli yksittäisen opiskelijan valintoihin on vaikeampi vaikuttaa.

Opiskelijoiden ohjaukseen on kiinnitetty yliopistoissa kriittisiä huomioita, joten ohjauksen laatua on myös syytä parantaa, koska sillä on selkeä vaikutus opiskelijapalautteeseen ja valmistumiseen. Opiskelijat, jotka eivät saavuta 55 opintopistettä lukuvuodessa, ovat varmasti kohdanneet vaikeuksia, joissa heitä on autettava tuella ja ohjauksella.

Mallin sisältämä ajatus kolmen vuoden opiskelijapalautteen vastauspisteiden keskiarvon käyttämisestä rahoitusperusteena on kannatettava, koska se lieventää mahdollista vuosittaista vastaajamäärien muutosta ja siitä johtuvaa pistemääräkertymän radikaalia vaihtelua. Laskentatavan tasaava vaikutus helpottaa ennakointia tässä kuten muissakin indikaattoreissa.

Maisterin ja kandidaatin tutkinnot

Emme usko, että v. 2013 käyttöön otetun rahoitusmallin peruselementtien muuttamisella näin pian, on jalostavaa vaikutusta asiaan, sillä vertailukelpoista tietoa rahoitusmalliuudistuksen vaikutuksista yliopistojen toiminnan laatuun ja vaikuttavuuteen sekä opintoaikojen lyhentämiseen ei ole saatavissa. Maisterin tutkinnon painoarvon laskeminen on jossain määrin negatiivinen asia, sillä se on ristiriidassa hallitusohjelman mukaisen koulutustason korotustavoitteen kanssa. Suomessa yliopistojen perustutkintona on perinteisesti pidetty ylempää korkeakoulututkintoa. Maisterin tutkinnon suorittamisen painoarvon on säilyttävä riittävän suurena.

Suoritetujen kandidaatin tutkintojen suhteellisen painoarvon väheneminen kompensoituu ainakin osittain sillä, että opiskelijapalauttejärjestelmän osuus kohdentuukin alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen pelkästään kandidaatin tutkinnon suorittaneilta kerättävään palautteeseen. Rahoitustekijän 55 opintopistettä suorittaneiden opiskelijoiden määrän voidaan odottaa toimivan yliopistoille kannusteena kehittää koulutusta ja tukea opintojen edistymistä, joten tämän rahoitustekijän painoarvon nostaminen on eduksi sekä yliopistolle että sen yksittäisille opiskelijoille.

Opiskelijapalautteen keräämisen jatkuvuus

Kannatamme erittäin lämpimästi opiskelijapalautteen keräämisen jatkuvuutta. On syytä nopeasti ratkaista, jatketaanko palautteenkeruussa yhteistyötä CHE Consult GmbH:n kanssa myös vuoden 2015 jälkeen. Jollei yhteistyötä jatketa, on pikaisesti aloitettava uuden palautteenkeruujärjestelmän hankkiminen siten, että varmistetaan nyt luonnosvaiheessa olevien rahoitustekijöiden kannalta oleellisen, sovituksen ja suunnitellun tiedon saanti. Pidämme huolestuttavana, että kandidaatejärjestelmää koskeva sopimus ei ole edes voimassa suunnitellun rahoitustekijän käyttöönottoaikana.

Pidämme selvänä, että UNIFIn tulee kuulla OKM:ä ja yliopistoja hyvissä ajoin ennen rahoitusmalliin kuuluvia opiskelijapalautteetutkimukseen liittyviä muutoksia. Tämä edellyttää pitkäjänteistä kehittämis- ja sopimuspolitiikkaa.

Opiskelijapalautteesta saatavan tilastotiedon tulee olla kokonaisuudessaan julkista siten että OKM:n lisäksi myös yliopistot pystyvät hyödyntämään aineistosta saatavaa yliopistojen välistä kotimaista ja kansainvälistä vertailutietoa. Ensisijaisesti pitäisi saada käyttöön oman maan vertailutiedot omaa analysointia varten. Pelkkien jakaumien avulla ei kyetä analysoimaan taustoja. Tällä hetkellä yliopistot saavat käyttöönsä vain oman yliopiston vastaajakohtaisen datan. Ehdottomasti tarvitaan vastaajakohtaiset aineistot, jossa on vastaajaorganisaation koodi esim: 1=JY, 2=muut yliopistot. Näin eivät tule esille yksittäisten yliopistojen tiedot, mitä ilmeisesti halutaan suojella.

Myös yliopistojen koulutusta tuottavat yksiköt tarvitsevat tiedot oman toimintansa kehittämiseen. Tämän datan saaminen lienee ollut yksi peruste UNIFIn ja CHE Consult GMBH:n välistä sopimusta laadittaessa. Jotta dataan perustuvista analyyseista saadaan hyöty irti, ne tulee antaa yliopistojen ja tiedekuntien käyttöön. Vertailutietojen käytössä

haastavaksi voi osoittautua eri valtioiden erilaiset korkeakoulukulttuurit, mutta tieto on silti arvokasta.

Julkaisufoorumiluokitukset

Kriittinen kysymys on, mihin julkaisufoorumiluokitukset asettuvat. Kyseessä on uusi työkalu, jonka elementit näyttävät muokkautuvan. Julkaisufoorumin luokitusten tulee kuitenkin olla keskenään tasapainossa, jotta tieteenalakohtaiset erot julkaisukäytänteissä eivät saata tieteenaloja kovin eriarvoiseen asemaan suhteessa toisiinsa. Tämän vuoksi julkaisufoorumiluokitusten kehittämisessä on otettava huomioon eri tieteenalat ja niiden sisäiset julkaisukulttuurit. Erityisen herkästi altavastaajiksi jäävät tieteet, joiden tutkimustulokset eivät ole kansainvälisesti kovin merkittäviä, mutta jotka ovat tärkeitä Suomelle ja suomalaisille.

Onko tarkoituksenmukaista, että v. 2015 käyttöön otettavaksi ehdotetut julkaisufoorumin kerroinmallit muutetaan jälleen v. 2017? Eikö olisi perusteltua valita välittömästi käyttöön jompikumpi kerroinlukusarja ja pysyä siinä edes yksi viisivuotiskausi? Siirtymäkaudelle ehdotetaan uutena elementtinä tasokertoimia julkaisufoorumin tasoluokille, mikä on sinänsä tärkeä OKM:n ja yliopistojen välisen uuden keskustelun avaus.

Näemme hyvänä julkaisut-rahoitustekijälle ehdotetun mallin soveltamista siten, että tarkastelussa olevan kolmivuotiskauden indikaattoreiden tiedot tarkistetaan uusimmalla tiedolla. On järkevää, että sen enempää kotimaisia kuin kansainvälisiäkään yhteisjulkaisuja ei jatkossakaan esitetä ositettavaksi. Kannatamme nykyistä mallia, jossa yhteisjulkaisut lasketaan kaikkien julkaisuun osallistuneiden yliopistojen tulokseksi. Monografioiden korkean kertoimen pitäminen ennallaan on perusteltua juuri niistä syistä, jotka työryhmäkin on ottanut mietinnössään huomioon. On erittäin kannatettavaa, että julkaisufoorumin tasoluokittelun jatkokehittämisessä otetaan huomioon tieteenalojen erilaiset julkaisukäytännöt.

Julkaisufoorumiin liittyvien yliopistojen rahoitukseen merkittävästi vaikuttavien muutosten sitominen sopimuskausien keston on järkevää. Samaa aikajaksotusta tulee soveltaa myös muiden rahoitustekijöiden kohdalla, jotta rahoituksen perusteiden vakaus säilyy. Julkaisufoorumiin liittyviä menettelyjä tulee kehittää siten, että yliopistot voivat osallistua kehittämistyöhön sen kaikissa vaiheissa.

Yliopistojen kolmas tehtävä

On erinomaista, että yliopistojen kolmannen tehtävän toteuttaminen otetaan huomioon rahoitusmallin tarkistusehdotuksessa. Tähän astihan yhteiskunnallinen vuorovaikutus ei ole juurikaan näkynyt yliopistojen rahoituksen perusteena, vaikka rahoitusmallin alkuperäisiin tavoitteisiin kuuluu yliopistojen vaikuttavuuden tukeminen. Vaikuttavuuteen kuuluu tieteellisten tutkimustulosten ja koulutetun työvoiman tuottamisen lisäksi tieteen popularisointi suurelle yleisölle.

Mittarit

Työryhmän ehdotus laadullisten mittareiden osuudesta yliopistojen rahoitusmallissa on yksi malli, mutta valitettavasti käytössä ei ole kaikkien rahoitustekijöiden osalta tarvittavia työkaluja. Laadullisten mittareiden määrittely on erityisen vaikeaa rahoitusmallin suhteen, koska niiden pitää toimia myös määrällisinä mittareina. Työssä on hiljalleen edetty, mutta yhteistä tehtävää riittää vielä kaikille yliopistosektorin toimijoille.

Siirtymäkausi

Ehdotettu siirtymäkausi ei ole tosiasiallisesti mikään siirtymäkausi. Nyt ehdotetaan 2015 käyttöön otettavaksi laskentakertoimia, jotka painottuvat eri tavalla kuin v. 2017 käyttöön otettavaksi esitetyt laskentakertoimet. Periaatteessa kertoimien ottaminen mukaan on kannatettavaa laatuajattelun näkökulmasta, mutta käytännön toteutuksen kannalta kertoimien muutoksista päättäminen etukäteen ilman mitään tosiasiallisia näyttöjä vaikutuksista yliopistojen rahoitukseen on vähintäänkin hätiköityä, varsinkin kun laskentamalliin on ehdotettu uutena elementtinä yhteiskunnallinen vaikuttavuus.

Yliopistot tarvitsevat rahoitusmalliuudistuksessa aidon siirtymäajan, jotta ne voivat kehittää raportointijärjestelmiään vastaamaan OKM:n ja yliopistojen omia tiedontarpeita.

Yliopistojen ja tutkimusalan henkilöstöliitto YHL ry

Satu Henttonen
puheenjohtaja

Saija Kyllönen
varapuheenjohtaja